

Gradska knjižnica, muzej i arhiv. Ravnatelj Gradske knjižnice, Gradskoga muzeja i Gradskog arhiva Emilij Laszowski, Zmaj Brloški, sastavio je godišnje izvješće o poslovanju tih ustanova u 1909. godini (broj: 10/1910., od 12. siječnja 1910.), koje je objavljeno u skraćenom obliku u publikaciji *Izvješće Gradskoga poglavarstva o sveopćoj upravi slobodnoga i kralj. glavnoga grada Zagreba. Zagreb godine 1909.* (Zagreb 1910.). Cjelovitio izvješće Laszowskoga glasi:

Izvještaj

o poslovanju knjižnice, muzeja i arkiva
slob. i kr. glavnoga grada Zagreba god. 1909.

I. Knjižnica

A. Poraba knjižnice. Tečajem god. 1909. bila je grad. knjižnica za porabu knjiga otvorena 259, a čitaonica za novine 343 dana. Ukupni broj čitalaca iznosio je oko 50.550, poprečno na dan 167,9 osoba. U čitaonici je (osim novina) čitano 5685, a posudjeno van 5030 knjiga. Ukupni dakle broj rabljenih knjiga iznosio je 10.715, dakle poprečno na dan 41,3 knjiga. Koncem god. 1909. ostalo je vani 227 posudjenih knjiga. Iskaznica za čitatelje izdano je 436.

B. Uredjenje knjižnice. Već koncem god. 1908. imala je knjižnica točan cjeduljni katalog (Zettelkatalog), koji je tečajem god. 1909. popunjen novim tečevinama. Isto tako je već god. 1908. zasnovani mjesni repertorij (Standes-repertorium) novim tečevinama popunjen, dok je sačinjen novi priručni repertorij za porabu čitalaca, i to za zabavni dio knjižnice. Time je čitateljstvu olakšana poraba knjižnice. Tekom buduće poslov. godine 1910. nastojat će se, da se udesi priručni repertorij za poučni dio knjižnice.

C. Umnažanje knjižnice. Koncem god. 1908. sadržavala je grad. knjižnica oko 14.000 svezaka, a tečajem god. 1909. pridošlo je knjižnici stranom putem dara, stranom putem nabave i napokon putem primljenih knjiga od grad. poglavarstva (censurni primjerci) oveći broj knjiga, tako da koncem god. 1909. iznosi broj svezaka nešto preko 16.000.

1) Darovane knjige: Dr. Ivan pl. Bojničić 29, Aurel Kuba 78, E. Laszowski 297, Bosan. vlada 3, Ecoli Rivalti (Rim) 1, Vladimira Dienel 4, Z. A. 107, Mato Molnar 8, Naravoslov. društvo 21, Senečić 1, Vl. Jugović 12, Društvo srednjošk. profesora 6, Dr. Stj. Srkulj 4, Iz ostavine biskupa Guglera 100, Lujo Tomšić 3, M. Breyer 25, Svetosl. pl. Gaj ml. 68, Saborska questura 38, E. Stanisavljević 28, Danica Dienel 3, Ernst Dremmacher 3, Gj. Trpinac 6, Stj. Hodalić 52, M. pl. Mikšić 127, Mirko Seljan 1, M. Hajdinjak 67, M. Sporčić 52, pl. Vrbanić major 86, Karlota pl. Matić 2, Deneberg 2, Feodora pl. Laszowska 18, Fran Bulić 1, gja Bettelheim 22, St. Širola 1, Postolar. udruga 3, bar. Kušlan 7, ukupno: 1353 knjige.

2) Od grad. pogl. primljeno (censura) 227 knjiga.

3) Kupljene knjige: a) od knjižare M. Breyer za 50 kr. (233 djela) 343 knjige, b) od knjižare M. Breyer za 71,55 kr. (43 djela) 49 knjiga, c) od knjižare Kugli (7 brojeva Dom i Svijeta) za 2,80 kr. 1 knjiga, d) od knjižare V. Križanića za 3 kr. 1 knjiga, e) od A. Kube za 28 kr. (iz teč. Dom i Svijet) 4 knjige, f) od knjižare K. Tomšić za 40,60 kr 24 knjige, g) od Tiskare A. Scholz za 39,87 kr. (39 djela) 117 knjiga, h) od Ane Jakovine za 40 kr. 3 knjige, i) od knjiž. M. Breyer za 314,75 kr. (29 djela) 117 knjiga, j) od knjiž. Strmecki za 2 kr. 2 knjige, k) od knjiž. Teller u Pragu za 11,46 kr. 5 knjiga, l) na starini kupljeno za 3,50 kr. 2 knjige, m) od R. Strohala za 3,70 kr. (1 djelo) 3 knjige, n) od knjižare K. Tomšić za 208,44 kr. (169 djela) 247 knjiga, o) od knjižare M. Breyer za 20,60 kr. 5 knjiga; ukupno (za 617,27 kr.) 822 svezaka.

Prema tome je: darovanih 1353, od grad. poglav. primljenih 227, kupljenih 822, dakle ukupni broj god. 1909. stečenih knjiga 2402 sveska.

Kako se iz priloženih knjigoveških računa II. polugod(išta) razabire, vezan je velik broj knjiga. Ostalo je dakako još pretežni dio nevezanih, jer u prvom redu se je pazilo na to, da se vežu one knjige, koje se najviše rabe.

Već koncem god. 1908. pobrinuše se "Braće hrv. Zmaja", koja upravljaju po svom vel. meštru ovim gradskim kulturnim zavodom, da bude u čitaonici na okupu što više hrvatskih novina. Na zamolbu iste primila je grad. knjižnica god. 1909. besplatno 75 raznih novina i časopisa, a osim toga na porabu od uredništva "Prosvjete" 13 raznih novina i časopisa.

Dakle u svem 88 raznih novina i časopisa.

D. Investicije knjižnice. Tečajem god. 1909. nabavljeno je za grad. knjižnicu: 1. grijalo za desinfekciju (90 fl.), 2. pult medju vrata (9 kr.), 3. Umivaonik (17 kr.); 4. Kutija za želje čitalaca (2 kr.); 5. Salvator primljen od grada (40 kr.), što je uneseno u inventar. Ovamo nijesu uračunani neki manji popravci i slično.

E. Uprava knjižnice. U smislu dekreta grad. pogl. od 11. maja 1907. br. 216 Pr. te dopisa od 23. novembra 1908. br. 59463/IV. i 4. febr. 1909. br. 4347/IV. vodio je klub "Braće hrv. Zmaja" do 31. decembra 1908. besplatno sve poslove uredjenja i uprave istih institucija, a za god. 1909. doznačena je po slav. grad. pogl. dotacija za knjižnicu i muzej u iznosu od 4500 kr., od kojih je za nagrade uprave dozvoljen iznos od 1600 kr. Za prvo polugodište 1909. položeni računi su odobreni, a za drugo se istodobno s ovim izvještajem na obredjenje i odobrenje podastiru.

Prema zaključku uprav. odbora "Braće hrv. Zmaja" povjerena je uprava knjižnice i muzeja osobnoj odgovornosti vel. meštra istoga kluba E. Laszowskoga, koji je 1. januarom 1909. preuzeo istu upravu. Članovi kluba g. Aurel Kuba i gdja. Vladimira Dienel, ostadoše i nadalje knjižničarskim pomoćnicima. Gosp. Kuba vrši sve do danas ovu službu, dok je gja. Vlad. Dienel 1. junom bolesti radi istupila, a na njezino mjesto namješten je 1. jula 1909. član kluba, slušatelj filozofije Božidar Širola, koji je i do tog vremena besplatno pomagao u poslovanju knjižnice. Gg. Kuba i Širola zaslužuju u svakom pogledu priznanje i pohvalu, jer obojica vrše točno i savjesno svoje dužnosti, te i izvan uredovnog vremena upravo neumorno rade oko uređivanja i tekućih poslova knjižnice.

D. Pučke knjižnice kod grad. pučkih škola. O radu "Braće hrv. Zmaja" glede osnutka ovih pučkih knjižnica tečajem godine 1908. izvjestili smo u izvještaju našem za god. 1908. vrlo opsežno. Akoprem se je inicijativom g. grad. načelnika velemož. gosp. dr. Milana Amruša votiralo u grad. proračunu za god. 1909. svota od 1500 kr. za osnutak ovih knjižnica, to se ipak ova plemenita nakana nije realizovati mogla, jer na temelju samo indemnitetu moglo se je raspolagati tek u okviru proračuna god. 1908., u koje za te knjižnice nije bila još uvrštena posebna stavka.

Nu poradilo se je s naše strane u toliko, da smo duplikate gradske knjižnice odabrali i popisali, namijenivši ih svakoj pojedinoj pučkoj školi (u Horvatima, Trnju, na Lašćini, na Pantovčaku i kod sv. Duha).

II. Gradski muzej.

Kako je u prošlogodišnjem izvještaju navedeno, brojio je grad. muzej koncem god. 1908. 274 broja. Tečajem god. 1909. pridošlo je više znatnih predmeta, tako da je broj predmeta muzeja dosegao do broja 433, dakle pridošlo je god. 1909. novih 159 brojeva ili 186 predmeta (pod istim brojem ima i po više predmeta).

Predmeti ovi stečeni su kako slijedi:

A. Darom: Viktorija Kirchner 2, Primljeno od grada 21, Kornel Gurlit 2, H. Černy 1, Lenuci 20, A. Častek 1, Lj. pl. Bujanović 10, Svetosl. pl. Gaj ml. 55, Aurel Kuba 1, E. Laszowski 66, N. N. 13, M. pl. Mikšić 4, Z. A. 7, Dr. V. Deželić 1, S. Aranicki 1, Dr. M. Šenoa 1, Ivan Kos 2, Vučić 1, Dr. Ivan pl. Bojničić 4; ukupno 167 predmeta.

B. Kupom: 1) od stolara F. Zavrlića (za 100 kr.) 4, 2) od Fr. Turka (za 30 kr.) 1, 3) kopija Mirogoja od Steinbauera (za 16 kr.) 1, 4) od E. Laszowskog (150 kr.) 1,5) od Fr. Turka (za 56 kr.) 1, 6) od knjižare Sokol (za 16 kr.) 1, 7) od M. Breyera (za 160 kr.) 1, 8) od M. Breyera (za 80 kr.) arkivalija 4, 9) od M. Mikšića (za 30 kr.) 5; ukupno 19 predmeta.

Osim ovih predmeta nabavljeni su za slike novi okviri, kako je to ubilježeno u računima za god. 1909. Potreba okvira bila je očita, jer se inače nijesu mogle izložiti odnosne historijske slike.

Savezno sa muzejem valja nam istaknuti znamenit uspjeh "Trenkove izložbe", što ju prirediše "Braće hrv. Zmaja" u gradskom muzeju. Dozvolom velemož. g. načelnika dr. Milana Amruša, koji oduševljeno pozdravlja svaki ozbiljni kulturni rad u Zagrebu, pošlo je "B.H.Z. za rukom sklonuti ravnateljstvo kr. zem. arkiva, da izloži svoje znamenite zbirke u grad. arkivu. To je odobrila i vis. kr. zem. vlada, svojom naredbom od 1. novembra 1909. br. 4637/Pr. Tako je "Trenkova izložba" bila otvorena kroz 8 dana (ukupno 24 sata), a posjetilo ju je preko 2000 upisanih osoba. Kako je to bio lijepi uspjeh, najbolje svjedoči javno mnijenje izraženo u zagrebačkim dnevnicima, koje je toj izložbi nadjenulo kulturni značaj, te zasluženo isticalo zasluge gradskog poglavarstva – dr. M. Amruša i kr. zem. arkiva po kulturni napredak grada. Uz to je i druž. "Braće hrv. Zmaja" kao maran organ stekla priznanje i pohvalu.

Ova historijska izložba nastavit će se tekom god. 1910. novim izložbama, što je nesumnjivo odličan kulturni rad, omogućen naklonošću kr. zem. vlade i ravnatelja kr. zem. arkiva velemož. gosp. dr. Ivana pl. Bojničića.

III. Gradski arkiv.

Rad oko unutarnjeg reda grad. arkiva nastavljen je i tečajem god. 1909. Tom prilikom zasnovane su nove specijalne serije: oporuke, cehovski spisi, plemićki spisi, spisi crkava i kapela zagrebačkih, Kamenita vrata, listovi, Nova ves, stari katastar. Čim će se ove serije upotpuniti iz spisa još ne proučenih, pristupit će se k popisu ovih serija. Za sada su primjerice oporuke stavljene u alfabetski red, tako da je lasno svaku pojedinu odmah naći po imenu oporučitelja.

Nove tečevine arkiva vode se u očevdnosti u našastaru muzeja (kojeg je arkiv suvisli dio). U izvještaju o muzeju navedeno je što je od arkivalija stečeno, a to su upravo znameniti prilozi za kulturnu povijest Zagreba XVII. vijeka.

Od gradskih arhivalija čuva se još uvijek u grad. blagajni bula kralja Bele IV. od g. 1242. i gradski stari statut, jer u arhivu još nema dovoljno sigurna spremišta za ove dragocijenosti.

Potrebe grad. knjižnice, muzeja i arkiva.

Usljed zamašnog prirasta knjiga, od velike je potrebe, da se sačini još nekoliko novih polica i ormara za dragocjene i rijetke knjige i rukopise. Da se tomu doskoči naručila je potpisana uprava nekoliko polica i malih ormara, uz razmjerno daleko povoljnije uvjete, nego li su bili kod jur namještenih polica, premda je materijal i radnja daleko skuplja nego li bijaše prije godinu dana.

Taj trošak nastoji uprva pokriti iz prištednje dotacije za god. 1909.

Pošto u muzeju i arhivu ima predmeta od neprocjenjive vrijednosti iskazuje se potreba jedne blagajne, tim više jer uprava imade u rukama i gradski novac, a nema ga kuda da pohrani.

Tako isto bi valjalo radi veće sigurnosti providiti drugu sobu muzeja gvozdenim kapkama na prozorima, kakovi su već u sobi br. I. i na hodniku. To je tim potrebitije, jer se tik do prozora nalaze drvarnice i slične zgrade susjednih kuća, pak u slučaju vatre, mogla bi prijetiti pogibelj.

U Zagrebu 12. jan. 1910.

Uprava grad. knjižnice i muzeja.

Emilij Laszowski, v.r.²⁵⁷